

Aujourd'hui, déchue de cette position d'absolu, la vérité n'a pas encore disparu, comme une illusion austère, hiératique mais rassurante. Son existence reste nécessaire à toute démarche qui vise à l'approcher. Elle a perdu une posture, celle de l'*a priori*, position d'inaccessibilité au profit d'une fonction d'usage du mot vrai, comme le propose Austin. Parlons donc d'usages de la vérité, de ce que certains appellent l'établissement des faits dont les critères sont la vérifiabilité, la correspondance, l'adéquation, l'objet d'expérience, le raisonnable.

V současné době pravda, zbavená této pozice absolutna, ještě nevymizela jakožto nějaká prostá, posvátná, ale uklidňující iluze. Pro každý postup, který se jí chce přiblížit, je její existence nezbytná. Ztratila jednu část, část zvanou *a priori*, pozici nepochopitelnosti, ale získala funkci použití slova pravda, jak o něm říká John Langshaw Austin. Hovoříme-li o úzu pravdy, o čemž někteří hovoří jako o prokázání činů, jehož kritéria jsou prokazatelnost, shoda, adekvátnost, předmět poznání, smysluplnost.

Ces termes tracent un chemin qui est celui de la science bordé par deux ornières : le scientisme ou physicalisme, et le relativisme. L'un qui prétend tout comprendre après l'avoir réduit à l'élémentaire sinon au simple nous effraie car il permettrait de tout contrôler. Par son arrogance qui trahit l'ignorance du caractère partiel et provisoire de nos connaissances, cette attitude rebute et, jointe à la peur et la fatigue générée par l'exigeante démarche scientifique, elle alimente par ses excès les thèses relativistes sur une science qui ne serait qu'un discours, une lecture relationnelle, opérationnelle, sans référence incontestable et soumise aux aléas et pressions, lobbies, idéologies, croyances et intérêts. Elle n'aurait qu'une valeur d'usage. Parlant de l'art et de la poésie dans sa conférence inaugurale au Collège de France qui choqua Simone Weil, Paul Valéry avait parlé de valeurs d'usage et évoqué les lois de l'offre et de la demande. Face à ce relativisme des valeurs, loin de celles décrites par Henri Poincaré à propos de la science, et encore plus de celles nourries par la foi, Husserl, dans la *Krisis* avait craint que la science ait abandonné l'idéal grec de la « theoria », soit pour des « techniques théoriques », efficaces mais affranchies de leur exigence de vérité [1].

Tyto termíny prošlapávají jakousi cestu, která je cestou vědy lemovaná dvěma směry: scientismem či fyzikalismem a relativismem. Ten, který tvrdí, že všechno chápe, poté co vše zredukoval na základ, nás leda znepokojuje, protože má možnost vše řídit. Svou arogancí, která prozrazuje nevědomost dílčího a dočasného charakteru našich vědomostí, toto odmítavé a zstrašující stanovisko a únaava vytvořená náročným vědeckým postupem, toto stanovisko zásobuje svou přemírou relativistických tvrzení o vědě, která je jen jakýmsi diskursem, četbou relační, operativní, bez nepopíratelného odkazu podrobenému rizikům a nátlaku, lobbingu, ideologiím, vírám a zájmům. Má jen hodnotu úzu. Mluvíme-li o umění a poezii na zahajovací konferenci Collège de France, známé francouzské instituci věnující se vědám, toto stanovisko šokovalo Simona Weila, Paul Valéry zde hovořil o hodnotě úzu a připomněl zákon nabídky a poptávky. Vzhledem k těmto relativistickým hodnotám, vzdáleným od těch, které popsal Henri Poincaré u vědy a ještě bližším těm živeným vírou, Edmund Husserl se ve svém díle *Krise evropských věd a transcendentální fenomenologie* obával, že věda zavrhl řecký vzor „theoria“ a to pro „teoretické techniky“, sice účinné, ale vymaněné ze své potřeby pravdivosti.

L'abandon de la quête de la vérité absolue au profit d'une approche parcellaire, opérationnelle des faits implique de renoncer à un discours scientifique qui prétendrait connaître le tout et combler l'espace d'où ont été chassées les religions. Il faut donc admettre, en sollicitant le propos de Delacroix, que « l'exactitude n'est pas la vérité ». Prenant l'exemple des sciences de la vie, il convient d'alerter à ce stade sur le fait que cette position de repli, réaliste, n'est ni stable ni confortable. Elle comporte en effet d'une part le risque d'occulter par le détail analysé précisément, l'être dans sa globalité, sa... « vérité », d'autre part celui d'oublier que le fait scientifique est une approximation progressive, conquise sur et par l'erreur.

Pokud se upustí od bádání po absolutní pravdě ve prospěch nějakého rozčleněného směru operujícímu s fakty, povede to k tomu, že se už přestaneme zabývat jakýmkoli vědeckým diskursem, který by měl v úmyslu poznat vše a pojmut prostor, odkud přišla tato vyznání. Je tedy třeba připustit, pokud se berou v úvahu slova Eugèna Delacroixe, že „přesnost není pravda“. Vezměme si za příklad společenské vědy, sluší se upozornit na toto stadium faktu, že tato ústupová a realistická pozice není ani stabilní, ani vyhovující. Na jednu stranu totiž tato pozice zahrnuje i riziko, že analyzovaná podrobnost, přesněji řečeno bytí jako takové, zastíní svou „pravdu“, na druhou stranu opomíjí fakt, že věda v podstatě postupuje a buduje na omylu.